
BIZKARGIN AURTEN

MENDI MAITEA

Agur, Bizkargi! Bizkaiko mendietan niretzat kutunen; ni Kantauri itxas ondoan mundururatu izanik be, ementxe Zornorza'n, tontor errimez inguratutik —Intxorta, Anboto, Mugarra, Belatxikieta, Lemoatz, Bizkargi, Oiz, emon dot neure bizitza naikoa luzea. Ikasle nintzala, karmeldar nintzala, gerra aurretik eta ostean, makiña batean igona nozu mendi ontara. Muni-keta, Amarotz, Lemoatx, baiña batez be Bizkargi. Auxe dugu nik eta besteak goiz edo arrasti atseginkor konbentutik urteteen.

Beetik erpiñeraiño, olako aldatz gogor barik, igarri ezta zoaz goiko puntaraiño. Arazoza ta San Juanetik artezean laster zagoz Gorozika'ko piñadian eta bide gañean, aitz mokorretik ikuspegi zoragarria, Oiz tik itxasora mendiño ta baserri zuriz apainduta, Gernika bertan, beiñola ondo errea, gaur barriztua ta uri aundi egiña.

* * *

NAGITU BARIK

Gorbea, Ganegorta, Oiz, Sollube'k, ur eta lur, ikuspegi ederrak eskintzen dauskuez; Bizkargi ez da atzera geratzen.

Eguraldi onez, zoragarria benetan ermitaren esku-matik naiz zkerretik, ara zein ona begiratzea.

Mendi aundi naiz txiki ere, igoteak, berez dakarsku nekea, alan be, bein ara ezkerro, uste ez genduan lakoxe atsegiña sortzen jaku barruan, beraz poz orren truke, zergaitik ez eroan izerdi emote ori?

Urte-barruan, edozein arotan, andra ta gizon, jente asko aratu oi da; mezak esaten dira ermitan, Santa Krutz ermitan, inguruko errietakoak edo-ta Ameriketan izandakoren batek eskiñita. Iñoiz egin ditut nik ezkontzak be. Geienetan Santa Krutz egunean eta urrengo domekan izaten da.

Ni sarri be sarri igon naz tontor zoragarri ortara mezea emoteko eta ostantzean, anai-arteko gerra aurretik eta ondoren.

Dala eguraldi ona, dala txarra, ez dot egungo nagirik izan ara igoteko.

Eta beti aurkitu dot ez bere egunean bakarrik, baita edozein egunetan be, jentea Kristo Gurutzean josiari otoitz egiten.

Andik ikusten diran erri-janteak maite dabe Bizkargi eta bertako Ermita.

Gerratean ondo lertuta geratu zan Kristoren eleizatxo au: geroago, Bizkaiko Aldundiak bere kontura jaso ta dotoretu eban.

*

IKUSGARRI

Ezta aundia. Barrutik ermiteak eun bat pertsona artuko dauz, sakristi txikia, ezkerretik leioa sakristia legez; aterpe nasai samarra, baiña ez geiegi eguraldi txarrez ona datozenentzat.

Iñoiz gaba an emoteko asmoz doazanak, janaria gertetako edo, ermita gaiñeko teillak, apurka apurka desagertu egin ziran, ermita narru gorrian geraturik.

Urteak dirala, Aste Santuz Morga Beekoan Kristoren Pasiñoa aldarrikatzen nenbillela, orduan an alkate zanagaz aurkitu nintzan, eta itz eta itz, Bizkargi ermita be aitatu genduan, au da, Buzkargi motz egoala ta konponketa on baten premiñan.

Gure sorpenak sarri buruan irauliaz batzutan egi biurtzen dira. Santa Krutz jaietan eta urrengo igandean eskatu bear zan batez be, diru-mordo bat inguratzeke, teilla, zemento ta bear ziranak erosi ta ara jasoteko.

Aringa barik, urtero beti eskale, diru pilloa metatzen zan ortarako, eta azkenez, kontaratu gabe, teillatua, itxura gaiztoan egoana, Morga'ko eleiztar zintzo, langille, eskuzabal batzuk konpondurik, dizditsu be dizditsu.

Gaur, ba, Santa Krutz ermita Bizkargin panpox baizen ikusgarri dago.

*

OITURAK

Ordaintzea, borondate onez eta alkar aituta, lau udalek egin dabe: Morga, Muxika, Larrabetzu eta Zornotza-Etxano.

Zaindu ta jagotea aurrerantzean be laurok egingo dabe, txandaka, orrela erabagi bait dabe.

Leenago be, zer asko, meza emon eta besteak lau erriona zan; olan ezagutu neban nik, eta aurrerantzean be olaxe eroan gura da.

Antxiña Santa Krutz jaietz letaniaz igoten gendun ara, Etxano buru zalarik; sarritan joana naz Etxeno'tik Bizkargira; Muxika gaiñean, Gorozika'ko, Muxika'ko ta Zornotza'ko iru bideak alkartzen diran tokian, danok batu ta prozesiño aundian joaten giñan ermitaraiño eta an mezak esan.

Mezea abestua izaten da egun bietan. Eleizbarruan lenago; gaur aurreko zelaí zabalean, ango ta emengo gazte ta zarrez beteten dalako, oltza eder bat euki dogu Udaletxeak ipiñita, beste urteetan biotz oneko gazte-talde batek lez.

Aurten, egia esan, jorrailla ta maiatza eguraldi txarrekoak izan ziran; baita ni eroan ninduen igandean be.

Zelaian eskiñi gendun mezea. Etzan giro atsegiña. Jo eban txixtuak. Nik itaundu neban nun nai eben mezea, barruan ala kanpoan? Zelaia naiko loi egoan arren, aterri zan ezker, eta bosteun bat guztiz izan, antxe Udalak jarritako oltza jagian esan neban mezea, naiz-ta danentzat gogoko ez izan.

* * *

MEZEA

Ermita ingurua egiten da meza aurretik, txistulariak eta geiagok lagunduta, kantuz eta otoitzez ibildeun leku arek eskatzen dauan lez biotz ikarakorraz.

Aurten zelaia ta ermita-bira basa ta lupetzez betebetea egoalako, abestiz ornidu genduan meza-aurrea; goiak ez eben euri-tantarik be ixuri ta abestu zan gogotsu euskal meza.

Nik beti idatzi dot maiatzez Bizkargira doan jenteak, ba-dauala zerbait ara igotean, egun orretan badauala zer-edozer benetan sentitzen dan gauza berezi bat: Kristo eskertu? Grazi barriak eskatu? Bakotxak daki ondoen.

Beti euki oi da itzaldia, entzutedun batek edo meza emon berak; geienik Kristo ta berone.n Gurutz untzatzea izaten daizlariaren gaia, jenteak zerupe zabal eder onetan gogotsu ta arretaz entzuna.

Olako tokietan, izan be, barrua beroago erakutsi daroagu; geienez arpegiak azaldu oi dau barruko berotasuna.

Jaun artze ugaria. Nik itzaldian, gerratean emendik ibillia nazalako, mezan ta itzaldian, urtero gogorantzen ditut orduan emen jausi ziran illak: ez doguz inoiz aztu bear Aberri-zaintzan jausitakoak.

* * *

BAKETSU

Eta berton eguna igarota etxera datozenak oroipen gozo bat dakarre, urte guztian barrutik joaten ez jakena; naiz euri naiz eguzki, pozik jatsi oi dira; an geratu jaken zauskada biziak bizia damotse gizonak urte barruan bearrezko dauana, pozaren eztena lanari ekiteko.

Orain ogei-ogetamar urte, bigarren egunez batez be, guardi-zibillez beterik egozan bazterrak. Danok esaten gendun: Zertarako ainbeste zaintzaille? Aspala ez dago — bide neketsua edo!-ezta agiri zaintzailerik, ezta aguazillik! Eta ez da ezer jazoten, ez edariz, ez janariz, ez berbaz.

Gaur be egongo dira bazterretan asmo ain santuak ez daukazanak, baiña gizasemea baketan itxi ezker, naikoa baketsua dozu. Ez beraz urduritu bere barrua.

*

ETXERA

Izadia nun-nai eder. Mendietan atan be. Iraunkor dituzu oneik. Noiztik ete daukagu emen Bizkargi? Antxiña-antxiñako mendeetatik, antza danez, eta ez dager oraindik, argi motela•irudi, ostonduteko itxuraz.

Bai, gaur arteko, euskaldunak Kristo gurutz-josia gure Tabor-Kalbario lilluragarri onetan goratu dabe. Betoz belaunaldiz beleunaldi euskaldunak ona askatasuna ta zoriona Kristori eskatzera, asaba zaarren fede zintzoro zaindurik.

Apirila ta orilla aurten oso euritsu izan dira; ni Bizkargitik jaztean, alan be, Lemoatz, Artxanda, Atxerre, Oiz, eguzki izpitan egozan. Bahia ume negarti lez, laster illunera joakuzan goiak, eta euri-tantak agerku ziran, Jente naiko zan oindiño goietan eta etzan konbeni euririk. Jaia beti osoa.

Uzgaztieta'tik Autzagana'ra bitartean, eguraldi larri samarra eginda be, andik eta emendik Bizkargira dometa atan igon zan jente bulartsuaren aide benetan otoiztu neban Kristo.

AITA ONAINDIA